

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ԲԱԺԻՆ

Յ. Կ. ԹԻԷԲՈԼՈՅ ԵՒ ԻՐ ՆԿԱՐՆԵՐԸ

ՆԵՐԿԱՑԻՍ ԹԻԷՐՈՂԻՆ կը յաղթա-
նակէ, իր արհեստին մոգականութեամբ,
երեակայութեան բուռն զօրութեամբ, զա-
նազանութեան ելեէջներով՝ կաշկանդեր է
զամէնցը: Գեղարուեստագէտներու նա-
յուածքը կը կեդրոնացնէ իր արտադրած
երկերուն վրայ, ուր կը գտնեն անոնք՝
նկարչութեան արդի և իրական դասեր:
Սկիզբները՝ իր հանճարին արտադրու-
թիւնները արհամարհ երեցան գեղեցկա-
պաշտ աչքերուն: Կարծեցին զինքը բաղ-
դախդիր նկարիչ մը: Բայց ճաշակի տէր
անձերը՝ խորհեցան, ըննեցին, ու սկսան
մերձենալ բարձր թոյլներու վառարանին,
արեւիցայիչ զինին մօտեցուցին իրենց
շրթունքները, և դիւթուած՝ տարուեցան
դէպի ջինջ և օդաւէտ երկինքներ, ուր մեծ
նկարչին թեթև և նրբազան դէմքերը կը
ծիծաղին ու կը խայտան՝ արեւմուտքի
ամպերու նման:

Թիէրոլոյ՝ հոյակապ նկարիչներու վեր-
ջին փառուհաւ դէմքն է, և միանգամայն
արդի նկարչութեան կարապետը, նկատ-
մամբ զոյներու կենդանութեան, տեսա-
բաններու իրականութեան, կեանքի ճշմա-
րիտ արտայայտութեան: Անոր մէջ տե-
սան՝ ապագայ համաեւել նկարիչները, —
ինչպէս Մօրէլլի, Պարապլինոյ, Ֆրալէզ-
դոյ —, գեղեցիկին և իրականին վարպե-
տը, երեակայութեան վառարանը, ու մօ-
տեցնելով իրենց հանճարին լուցիկները,
բորբոքեցին իրենց մէջ այն մեծ աւիւնը,
որ համաշխարհը կը հիպսնէ:

Իր նկարներուն մէջ՝ Թիէրոլոյ կը ներ-
կայացնէ վնասեցան կեանքը՝ եօթնուտաս-
ներորդ դարուն: Այս ժամանակ՝ չընա-
ղակերտ քաղաքը դէպի իր մայրամուտը
խոնարհելով, կարծես աւելի քնքշութեամբ,
նազելիութեամբ մը՝ կը նրբացնէր այն
ազնուականութիւնը, կեանքի հաճոյքը,
ճաշակի բարձրութիւնը, որ թէ է իրակա-
նին մէջ այլ ևս անհետացած, բայց թիւ-
րոլոյի նկարներուն մէջ դեռ խօսուն են,
կենդանի, զգայուն...:

Իր պատկերներուն մէջ կը տեսնուի՝
երջանիկ յաշտութիւն մը, վրձինի գոր-
ծածութեան վստահութիւն, և պատրաստ
զօրծաղրութիւն՝ մտքին մէջ յանկարծա-
կան ծնած գաղափարին: Իրականին ամե-
նամերձ են զգեստներու զոյններն ու ծալ-
քերը: մասնաւոր շնորհք մ'ունին գլուխ-
ները, որ իր զգացումներն և ըմբռնողու-
թիւնները կ'արտայայտեն:

Բայց իր հռչակը փողոց գործերը իր
տամկանկարներն (affresco) են, որոնց-
մով ճոխազարդեր է դահլիճներու ձեղուն-
ները, պարասրահներու որմերը, եկեղե-
ցիներու գմբէթները... Պաղտինք մ'ունի
անոնց մէջ, գիւտ մը՝ որով դարաւոր նը-
կարները դեռ թաքմ կ'ընեն, կարծես
դեռ նոր նկարուած...:

Տամկանկարները համբաւաւոր են իրենց
սեպհական յատկութեամբ՝ ելեէջութիւննե-
րով: Հարթ հաւասար որմին վրայ՝ Թիէ-
րոլոյ կը դնէ այնպիսի երկինքներ, ուր
նայուածքը կը խորասուզուի, կ'երթայ,

կը մուրրի՝ անհունութեանը մէջ... Կամ նկարի շրջանակին մէջէն դուրս կարկառող սրունքներ, բազուկներ են՝ որ տեսարաններուն խորութիւնները, հեռաւորութիւնները կը պարզեն:

ՔԻԵՐՈՒՆ. — Տիրամայրը և Բենեդիկտեան Կոյսերը:

«Տիրամայրը և Բենեդիկտեան Կոյսերը»՝ բոլորովին տարբեր ներշնչումով նկարուած են. հոս կը տիրէ լուին հանդարտութիւն մը՝ բայց որուն տակ կ'եռայ սաստիկ յուզում մը, որ զժողովուրդը կ'անդադարձուի. կը յիշեցնէ վենեդիկտեան խորշակային օդ մը՝ ամառնային արեւմտեան ժամանակ... Տիրամայրը բազմած է ամպածրար բարձր գահի մը վրայ, վառի գմբէթաւոր կամարի մը տակ՝ ուր

Քուշնիկ մը գեղգեղածայն կը դալալայէ... Սրբուհի կատարինէն այլ ևս չի կրնար դիմանալ՝ խորհրդական չարչարանքներու բուռն թափին, տեղիք կու տայ, շունչը կը սկսի պակսիլ, կը հեհեղայ չարատանջ, մարած է... Սրբուհի Ազնէս՝ բոլորովին ճերմակագեղատա՝ շուշանի մը ցօղունին բուրբ ճնջութիւնն ունի. զուրկը փշպսակուած է, և աջ ձեռքով կը բռնէ խաչելութիւն մը. Գրիստոսի չարչարանքներուն յիշատակը կ'արթննայ մտքին մէջ, և բուրբ մարմնով կը զոդողջէ. իսկ սրբուհին Ռոզա՝ որ կրցեր է Աստուածածնայ ձեռքէն առնել Յիսուս մանուկը՝ և իր բազուկներուն մէջ կը բռնէ, ուրախ է՝ և իր խնդութիւնը դէմքին շիկնութեան մէջ կը ցոլայ... Այս նկարին մէջ՝ բնականութիւնը, գոյներու բազադրութիւնը, դիմագիծերուն արտայայտութիւնները, ամէն ինչ կարծես զիրար կ'ուզեն գերազանցել, որպէս զի ապացուցեն թէ ասոր հեղինակը հրաշագործ մ'է:

«Գողգոթան»՝ կրնանք համարիլ իբրեւ ճշմարիտ զուրկ — գործոց մը թիէրուոյի. կը տեսնենք որ նկարին բազադրական գեղեցկութիւնը, ողբերգական ազդեցութիւնը միացած են գոյներու գործելակերպի կատարեալ արուեստին հետ. ճարտար խառնուրդներու արդիւնք են մերկ անդամներու գոյները, դալկացած դէմքերու մաղձոտութիւնը, ցաւի արտայայտութիւնը... Ամփոփ կտաւի մը վրայ՝ զարմանալի է տեսնել հոծ բազմութեան մը տազնալը, խուճալը, որով կը դիմեն դէպի Գողգոթա, ուր պիտի կատարուի ամենամեծ խորհուրդը, Եւ այս խորհուրդին զուհը՝ իսկոյն կը մատնանշուի, կ'անդադարձուի թէ ո՞վ է. այն՝ որ ինկած է մեծ խաչի մը ծանրութեան տակ. այլ ևս չի կրնար տեղէն շարժիլ, որով կը ստիպուին անգութ դահիճներ՝ պարաններով զինքը վեր քաշել...

1. Կը գտնուի վենեդիկտեան Ս. Աստուածածնի վարդապետի եկեղեցւոյն մէջ:

2. վենեդիկտեան Ս. Ալփի գեղեցւոյն մէջն է՝ նկարուած 1740 ի ժամանակ:

Շատ մը արուեստագէտներէ ըննադա-
րուեցաւ և գնահատուեցաւ թիւերոյ՝ իր
արտակարգ հանճարին համար. Անտոն Մ.
Կանէզդի, ամենանորին ըննադատը՝ Խոթ-
կոտաններորդ դարու Վենետիկան նկար-
ութեան, այսպէս կը գրէ մեր նկարչին.

մը՝ իր երկերուն մէջ մտցուց բաղդու-
թիւն մը, արև մը որուն նմանը թերև
չի գտնուիր :

« Այս աստիճանին հասնելու համար՝
շատեր կը ջանան ամենընտիր և արտա-
յայտիչ զոյները գործածել, և նոյն իսկ

ԹԻԵՐՈՒՅ. — Գողգոթա.

նկատմամբ: « Գեղեցիկ օրինակն եղաւ
թիւերոյ՝ նկարչական յաջողակութեան,
վրձնի վստահութեան և պատրաստ իրա-
գործման. սա ձեռքը միշտ հպատակ ու-
նեցաւ՝ կուսին վրայ դրոշմելու մտքին
բոլոր յղացումները... Վենետիկ մէջ
գտնուած այս վարպետին նկարներուն ա-
մենագեղեցիկները թերևս իր տամկանկար-
ներն են, նկարչական այս մասին մէջ՝ որ
կարգէ դուրս ճարպիկութիւն և արագու-
թիւն կ'ուզէ, թիւերոյ գերազանցեց ո՛ր և
է նկարիչ մը, և սքանչելի արուեստով

լաւազոյնները կը փնտռն: Բայց թիւերո-
ւոյ ընդհակառակն՝ ամենացած, աղտեղի
և հասարակ գոյներ կը գործածէր, այնպէս
որ ասոնց ըով դնելով ընտիր և մաքուր
գոյները, այնպիսի յաջող արդիւնք մը
յառաջ կը բերէր՝ որ անկարելի է գտնել
միւսներուն ըով... »:

* *

Թիւերոյ ծնաւ ի Վենետիկ 1696ի
մարտին մէջ, իր առաջին վարժապետն

ԴՈՄԵՆԿՈՍ ԹԻԵՐՈՂՈՅ. — Հաստատութիւն Ս. Հաղորդութեամբ,
(վեներաբլայ Ահադեմիայ մէջ կը գտնուի)

եղաւ Գրիգոր Լածարինի՝ վենետիցի մը, տես հասարակաց՝ վաճառատեղւոյ մը մէջ,
Տասնեութ տարեկան հասակին մէջ, թիւէ տեսակ մը ցուցահանդէս, ուր ինչպէս որ

ՆԱԳԱՏԱԳԱՍՏԻՆԳԻ — • ԿԵԼԵՎԻՄԻՆ

Այս գեղեցիկ նկարը կը գտնուի սուրբ Ղազարու մեր վանքին մէջ, Հեղինակը մեծ հետեղ մ'եղած է
թիւթոյթի արուեստին, իր նկարներուն մէջ ցուգը կը տեսնուի անոր ներշնչութիւնը և շարժախութեան
Իրաքանչիւր դէմք՝ իր բնայատուկ արտայայտութիւնն ունի. Արմանագործութիւնը խորատուրած է իր մէկ ան-
դրին ողորկելու, մինչ Բանաստեղծութիւնը՝ բարձր ներշնչումով մը ոգևորուած, քերթուած մը կ'արտասանէ...
Պատմութիւն և Աշխարհագրութիւն իրարու խորհրդակից են, և այլն:

բոլոյ կը հրապարակէր իր մէկ նկարը՝ վենետիկեան սովորոյթն էր, երբտասարդ-
կարմիր Ծովուն անցըր, զոր զրած էր ի ներք կը ջանային իրենք զիրենք ճանչցնել

հասարակութեան, 1719ի Նոյեմբեր 21ին ամուսնացաւ մեծահուշակ նկարիչ Փրանկիսկոսի քրոջ Չէչիլիա կուարտիի հետ, ե որմէ ունեցաւ ինն զաւակներ, որոնց մէջ Գոմենիկոսը (ծն. 30 օգ. 1727) որուն

իր արուեստը՝ բարձրագոյն փայլին և կատարելութեան հասաւ շուրջ 1750 տարւոյն: Այս ժամանակն էր որ Վենետկոյ կարմինեանց զպրօցին ձեղունը հիանալիօրէն նկարեց, և իր այս նոր գծագրու-

ԹԻԵՐՈՒՅՑ. — Խաղաղութիւնն և Առդարութիւնը:

Այս շնորհալի և Թանկագին նկարը կը գտնուի մեր վանքին մէջ, գլխաւոր զարդը կազմելով մեր Գրադարանին:

Նկարներէն մին կը ներկայացնենք հոս, և լւարենտիոսը՝ որոնք շուտով զարգանալով՝ իրենց հօր մեծ ձեռնարկներուն գործակիցներն և հաւատարիմ հետեւողներն եղան:

Գոմենիկոս՝ իր հօրն արագութիւնը և բեղմնաւորութիւնը ժառանգեց, և զանոնց ցուցադրեց իր տամկանկարներուն և իւր զաներկերուն մէջ: Գլխաւոր գործերն են Հաստատարիան Ս. Հաղորդութեան, Ճաճապարհ Խաչի, Յարութիան Քրիստոսի, և այլն:

Թեան արուեստով տեղւոյն մէջ՝ զարմանքի մեծ աղաղակ հանեց, և նոյն իսկ այդ կարմիւրեան կրօնաւորները չի յապաղեցան զինքն իրենց ուխտին եղբայրակից ընել, վերանորոգելով հին սովորոյթ մը, ինչպէս որ նմանապէս յորջորջուած էին Պէլլինիներն, Թիցիանոյ և Թինթորիզոյ:

Համբաւն հետզհետէ տարածուելով, օտար երկիրներէն զինքը կը կանչէին՝ զարդարելու համար արքունիքներ և ճեմարաններ. ասոնք իրեն հարստութեան աղբիւր-

ներն եղան՝ որ միշտ յորդ մնացին։ Այսպէս երջանիկ թափառական կեանք մը կ'անցընէր. անհամար անձեր հարկ էր որ զոհացնէր. ասոնցմէ էր նաեւ կարողու Գ. Սպանիոյ։

Երկրիս այս հզօր և վեհ արքային հրաւերը՝ թիէրոլոյի համար ոչ միայն բարոյական և նիւթական վարձք, այլ ուրախութիւն մ'աւ էր. անոր համար նա զգաց այս նոր գործին բարձրութիւնը և ըստ այնմ հռանդագին անոր պատրաստուեցաւ։ Մեկնեկէն առաջ այսպէս կը գրէր. « Հիմայ մեծ և միանգամայն ընդարձակ գործին՝ արուճանակն վերջացնելու վրան եմ. բաւ է միայն մտածել թէ հարիւր ոտք տարածոց մ'ունի. կը

յուսամ թէ յղացած գաղափարս շատ լաւ պիտի պատշաճի այն Մեծ Միապետութեան. անշուշտ մեծ յոգնութիւն կ'ուզէ. բայց այս գործին համար քաջութիւն ալ հարկաւոր է »։

Մեկնեցաւ 1762ի Մարտ 31ին ու այլ ևս Վենետիկ չի դարձաւ։ Եւ որովհետեւ պայմանաժամը երեք տարուան համար էր, 1767ին լմնցնելով Արքունական պալատին մեծ սրահներուն ձեղունները նկարելը, կ'ուզէր հայրենիք վերադառնալ. բայց թագաւորը կեցուց զինքը, և դեռ զանազան նկարելու գործեր յանձնեց, բայց 1770ի Մարտ 23ին, Մատրիտի մէջ կը մեռնէր թիէրոլոյ։

ԳԱՐԹԵՒԻԿ

Կ Ա Ր Ե Ւ Ո Ր

Ծ Ա Ն Ո Ւ Ց Ո Ւ Մ Ն

Ներկայ տարուան Ապրիլ 12 թուականին՝ պետական հրովարտակ մը կը զեկուցանէր, որ թուղթի սպառումի խնայողութեան համար, թէ՛ լրագիրները և թէ՛ Հանդէսները նուազ էլիւրով պէտք էին հրատարակուիլ։

Հրովարտակին Դերորդ յօդուածը կը պարտադրէր Մայիս 1էն սկսեալ Պարբերական թերթերն ամսէ ամիս, կամ իւրաքանչիւր եռամսեայ ընթացքին մէջ լոյս տեսնելիք էլերուն առ նուազն քառորդ մասը յապաւելլ։

Սոյն օրէնքին ենթակայ ըլլալով նաեւ մեր « Բազմավեկ »ը, յետ Մայիս ամսուան պրակներն ամբողջութեամբ ի լոյս ընծայելու, ներկայ Յունիս-Յուլիս թիւերու էջերէն երկու թերթ յապաւած ենք։ Թէ՛ այս և թէ՛ սպազայ պակսեցնելիք էջերուն ի փոխարէն, խմբագրութիւնս պիտի փութայ յարգոյ բաժանորդաց յղել, պակասած էջերու համապատասխան, ուրիշ օգտակար հրատարակութիւններ։

Խմբագրութիւնս հրապարակաւ շնորհակալութիւն կը յայտնէ խմբագիրներուն և Հեղինակներուն որոնք վերակած են զրկել մեր հասցէին իրենց հրատարակութիւնները։ Կը խոստանանք մենք ալ շարունակել կարեւոր երկերու մասին գրախօսականներ և ծանուցումներ զետեղել մեր թերթին մէջ։ Նմանապէս մեր բիւր շնորհակալութիւնները կ'ուղղենք բոլոր այն թերթերուն և անհատական անձանց նամակներուն, որոնք Բազմավեկի մասին դրուատեօք խօսած են։